De beteekenis van den jongsten :: Verkiezingsstrijd ::

Als de maand Juni aangebroken is, pleegt de Nederlandsche burgerij dikwijls in beroering te geraken over een of anderen stembusstrijd. Voor de Tweede Kamer om de vier jaar, voor de Provinciale Staten om de drie en voor de Gemeenteraden om de twee jaar, hebben de periodieke verkiezingen steeds in de Junimaand plaats.

Zoo hebben we nu weer een belangrijken strijd doorgemaakt, welke gevoerd werd om de meerderheid in de Provinciale Staten. Wellicht vraagt men zich af, hoe de heeren politici zich nu toch druk kunnen maken over de politieke kleur, de politieke samenstelling van deze colleges, wier taak toch is om de huishoudelijke, financieele belangen der provincies te behartigen. Maar dan wordt er niet aan gedacht, dat ze toch ook nog een andere taak te vervullen hebben en wel het kiezen van de Eerste-Kamerleden.

Om nu 't belang van de Provinciale-Statenverkiezingen goed naar voren te doen komen, is het noodzakelijk met een enkel woord de beteekenis van die Eerste Kame: aan te geven.

Wat het ontstaan van dit lichaam betreft, kan men het niet van zuiver Nederlandschen oorsprong noemen. Integendeel: toen Gijsbert Karel van Hogendorp ongeveer een eeuw geleden zijn invloed deed gelden op den inhoud van onze Grondwet, wist hij o.a. gedaan te krijgen, dat wij niet het Engelsche systeem van een Lager- èn een Hoogerhuis volgden, doch ons beperkten tot één Kamer, die den wetgevenden arbeid zou verrichten.

Maar ziet: een jaar na dien — in 1815 — moest onze constitutie reeds gewijzigd worden. Noord- en Zuid-Nederland waren tot een koninkrijk onder Willem I samengesmolten. Die vereeniging met België deed zich in verschillende opzichten gevoelen: op diverse punten moest rekening gehouden worden met de wenschen van onze Zuidelijke stamgenooten. Zoo kwam men er toe, tot het instellen van een Eerste Kamer over te gaan, aangezien de Belgische notabelen gaarne een rem tegen de Tweede Kamer wilden hebben, en vooral, om den Belgischen adel „een waardig onderdak" te bezorgen. Leden van dit staatslichaam zouden slechts diegenen kunnen zijn, die „door diensten aan den Staat bewezen, door hunne geboorte of gegoedheid onder de aanzienlijksten van den lande behoorden." De benoeming geschiedde door den Koning en duurde voor het leven.

Toen in 1848 een revolutionnaire wind over Europa waaide, werd ook hier te lande een meer vrijzinnige richting ingeslagen. De Tweede Kamer — tot dusverre door de Staten der Provincies gekozen — zou voortaan direkt door het kiezersvolk worden samengesteld. Men duchtte echter van een dusdanig verkozen lichaam te groot radicalisme; vandaar dat men als bolwerk voor den troon tegen een eventueele revolutionnaire volksvertegenwoordiging, alle heil zag in het bestaan van een Hoogerhuis, dat nu echter niet meer door den Koning, maar door de Staten werd samengesteld. De zittingsduur werd tot 9 jaar beperkt, terwijl voor het lidmaatschap als vereischte gold, dat men tot de hoogst aangeslagenen in de Rijksdirekte belastingen behoorde; sinds 1887 is echter reeds voldoende het bekleeden — of bekleed hebben — van een openbare betrekking, door de wet bepaald.

Wanneer ik nu nog verteld heb, dat om de drie jaar een derde van de leden aftreedt (tegelijkertijd de helft van de Provinciale-Statenleden), dan weet men voldoende omtrent de samenstelling en de geschiedenis onzer Eerste Kamer.

Wat de beteekenis van dit instituut betreft: gelijk bekend is, moet elk wetsontwerp na aanneming door de Tweede Kamer, ook in den Senaat een meerderheid vinden, wil de Koning het door zijn handteekening tot wet kunnen verheffen. En nu begrijpt men wel, dat hierdoor botsingen tusschen de beide Kamers kunnen ontstaan, vooral wanneer — gelijk ook thans — hun politieke samenstelling verschillend is. Wat de linksche meerderheid in ons Lagerhuis zoo gaarne verwezenlijkt zou zien, kon door de rechtsche meerderheid in de Eerste Kamer tegengehouden worden. Eenige jaren geleden speelde zich dan ook in Engeland, het moederland van het parlementaire stelsel, een verwoede strijd af tusschen beide huizen, die eindigde met een nederlaag van de Lords.

Het zag er naar uit, dat bij ons een soortgelijke kamp gevoerd zou worden. De linkerzijde (vrijzinnigen en socialisten) is van meening, dat wat de volkskamer in overeenstemming met de uitspraak door de kiezers bij de algemeene verkiezingen gedaan, besloten heeft, door haar „hoogere" collega niet ongedaan gemaakt mag worden. De kerkelijke coalitie daarentegen acht het zaak, dat de Eerste Kamer aan de wenschen van links paal en perk stelt. Wie van beide partijen gelijk heeft, doet hier niet ter zake.

Mijn doel is slecht duidelijk te maken, waarover thans de twist loopt, wat dus de inzet van den stembusstrijd was.

***

De lezers weten, dat aan het bewind van Minister Heemskerk en de zijnen in 1913 een einde werd gemaakt, dank zij 't feit dat de concentratie van de drie vrijzinnige partijen met de socialisten tezamen, de meerderheid in de Kamer verwierf. Rechts legde 't bij de verkiezingen af, zoodat 't ministerie heen moest gaan.

Na een zeer moeilijke ministerieele crisis, werd — toen de socialisten weigerden tezamen met de vrijzinnigen de regeering te aanvaarden — de oplossing gevonden door de tot stand koming van het kabinet Cort v. d. Linden. Dit bewind, dat niet een partij-ministerie is, stelde zich ten doel die wenschen, welke duidelijk een meerderheid bij de verkiezingen achter zich hadden, te verwezenlijken: dat waren staatspensioen, en een grondwetherzienig in vrijzinnige richting, waarbij algemeen mannenkiesrecht verleend zou worden en de mogelijkheid geopend tot vrouwenkiesrecht.

De rechtsche coalitie, — het machtig verbond der kerkelijke partijen, hetwelk door Dr. Kuyper werd tot stand gebracht — zet zich hiertegen schrap en kan dat doen doordat ze in de Eerste Kamer de meerderheid heeft.

De socialisten, die in 1913, dank zij Troelstra's eminente leiding, vruchten van hun onvermoeid werken plukten, waren er daarom met de vrijzinnigen op uit, ditmaal de Staten te doen „omgaan" Immers zoo zou bij een eventueele ontbinding van den Senaat (om bij de periodieke aftreding succes te hebben, moesten Zuid-Holland, en Gelderland of Overijsel om) links de baas worden.

Van 't grootste gewicht was het vooral wie in de Staten van Zuid-Holland, die 10 van de 50 Eerste-Kamerleden kiezen, de overwinning zou behalen. De eerste stemming heeft reeds uitgemaakt, dat de meerderheid bij rechts blijft: voorloopig ziet 't er dus niet naar uit, dat het steeds pais en vree tusschen de beide Kamers zal zijn. Doch dit moet men afwachten. Wat het belang van den jongsten stembusstrijd was, is nu, naar ik hoop, den lezers duidelijk geworden

E. v. R.

ONTWERP VOOR HET RUITERSTANDBEELD VAN DEN STADHOUDER WILLEM III TE BREDA.

Het hoofdcomité, vertegenwoordigd door Luit.-generaal W. Cool als voorzitter, en generaal J. van Dam van Isselt, als secretaris, verzocht aan een Jury, samengesteld uit gen. W. Cool, W. van Konijnenburg, Prof. A. W. M. Odé, Prof. A. J. der Kinderen en Joseph Th. J. Cuypers, uitspraak te doen in den beslissenden eindwedstrijd tusschen ontwerpen, ingezonden door de beeldhouwers T. Dupuis en Charles v. Wijk. De uitspraak van deze jury was, dat het bovenstaand ontwerp van den beeldhouwer Van Wijk voor de uitvoering werd aangewezen. Het beeld zal in brons worden uitgevoerd op tweemaal levensgrootte. Het voetstuk in graniet. De totaalhoogte van ruiter met voetstuk bedraagt 8½ M. De plaats waar het monument zal worden opgericht is het Kasteelplein te Breda voor de Kon. Mil. Academie. (De foto, die wij in No. 49 van 7 Juni van ons blad plaatsten, was van een vroeger ontwerp.)

Onze nieuwe Premie.

In dit nummer zullen onze abonné's een bon aantreffen, die recht geeft op het tweede deel van het Gedenkboek van den Oorlog voor de Jeugd.

Wij herhalen hier nogmaals den raad om dit deel van het Gedenkboek, waarvan de tekst wederom werd verzorgd door de heeren Joh. Been en Piet Hoorweg, *zoo spoedig mogelijk* te bestellen. Reeds nu zijn de aanvragen zóó talrijk, dat onze binderij en expeditie de aflevering niet kunnen bijhouden. Dit laatste meteen ter geruststelling aan de abonné's, die het album besteld hebben, en het nog niet ontvingen!